

EUGLENA

bpost
PB-PP|B-37037
BELGIE(N)-BELGIQUE

JAARGANG 34 NUMMER 2 - DECEMBER 2014, JANUARI, FEBRUARI 2015

KERSTFUIF

OP 19 DECEMBER,
JOC CLARAGOED GENT

DE WAARHEID ACHTER KATOEN

OVER KATOEN, HENNEP, SOJA &
TWEEDEHANDSKLEDIJ

JE BEESTIGE JEUGDBEWEGING

JNM, de Jeugdbond voor Natuur en Milieu, is een jeugdbeweging voor iedereen tussen 7 en 26 jaar die zich goed voelt in de natuur en zijn schouders niet ophaalt voor het milieu. Samen trekken we het hele jaar door de mooiste natuurgebieden in en laten we ons betoveren door de zotste waarnemingen. We nemen zelf een zaag of schop in de hand en maken ruimte voor natuur. Bovendien gaan we op een duurzame en milieuvriendelijke manier door het leven en proberen we anderen daar ook warm voor te maken. En tijdens de zomermaanden? Dan kan je tijdens één van onze veertig zomerkampen in binnen- en buitenland dagenlang genieten met vrienden in de natuur. Kom zelf op ontdekking bij één van onze vijftig afdelingen in Vlaanderen en Brussel.

LID WORDEN

Om lid te worden surf je naar www.jnm.be/lidworden en vul je het inschrijvingsformulier in. Je krijgt betalingsinstructies per e-mail.

- 5 euro voor introductieleden: voor iedereen in het eerste jaar dat je lid bent
- 18 euro voor piep-, ini- & gewone leden, geboren in de jaren 1988 tot en met 2006
- 18 euro voor steunleden, geboren in 1987 of vroeger (abonnement op Euglena)
- 36 euro voor instellingen, bibliotheken, scholen ... (abonnement Euglena + Kikker)

LIDGELD HERNIEUWEN

Surf aangemeld naar www.jnm.be/lidgeldhernieuwen en ons systeem loodst je door de verschillende stappen van je lidgeldhernieuwing. Eens je lidgeld verwerkt is, krijg je van ons een bevestigingsmailtje.

Je kan ook een domiciliëringaanvraag indienen op www.jnm.be/domiciliering. Je lidgeld zal elk jaar van je rekening gevorderd worden, twee weken nadat we je via brief gewaarschuwd hebben. Wie betaalt via domiciliëring krijgt een leuk JNM-cadeau!

KRIJG JE LIDGELD TERUG

Bij heel wat ziekenfondsen kan je een deel van je lidgeld of van de deelnameprijs aan een kamp laten terugbetalen. Bezorg gwen@jnm.be het formulier van je ziekenkas en vermeld duidelijk over welk lid en welk kamp het gaat.

WIJ ZIJN VERHUISD!

Het nationaal bondssecretariaat in de Kortrijksepoortstraat wordt verbouwd. De komende twee jaar huist het secretariaat in Tarbotstraat 61E, 9000 Gent. De JNM-winkel wordt ondergebracht bij Oxfam Wereldwinkel, Lammerstraat 16, 9000 Gent. Je kan ons nog steeds bereiken op info@jnm.be of 09/223 47 81.

Voorwoord	3
Kerstfuij	4
Afdelingsondersteuningsploeg	5

NATUURSTUDIE	6
(II)legaal op excursie	6
Waarnemingstelex	8
Reisverslag: Liftend door Finland & Varanger	9
Een oerwoud op kniehoogte	10
Windturbines & ontploffende vleermuizen	12
De Bertram herleeft	14
NWG-agenda	15

NATUURBEHEER	16
Nuttige natuurtuinen	15

MILIEU	19
De waarheid achter katoen	19
Neon-actie	21

MAGAZINI	23
Aankondigingen	28
Column	29
België-Marokko-België	30

EUGLENA is het driemaandelijkse nationale tijdschrift van JNM.

De artikels en foto's worden gemaakt door onze vrijwilligers.

Dank aan alle schrijvers en fotografen! Vragen? Inzendingen? Eén adres: euglena@jnm.be!

FOTO voorpagina:
Bavo Josephy

Met steun van de
Vlaamse overheid

VOORWOORD

JNM IS OOK: POSITIEF BOUWEN AAN DE SAMENLEVING

SINDS 25 MEI 2014, maar eigenlijk ook al ruim daarvoor, maak ik me ongerust over de keuzes die de nieuwe regeringen zouden maken. Het duurde eventjes voor die nieuwe regeringen er waren en vervolgens hielden ze ons ook een hele tijd in spanning. Het werd echter al gauw duidelijk dat er duchtig bespaard zou worden. Maar, "er is dan ook geen alternatief", zo klonk het.

Zo simpel is het allemaal niet, uiteraard. Een regeerakkoord en besparingsmaatregelen zijn de vertaling van een aantal maatschappelijke keuzes die gemaakt worden. En de basis van die keuzes wordt gevormd door een samenlevingsmodel waar men naar toe wil werken. Dat is een politieke kwestie natuurlijk. En JNM is een pluralistische, ongebonden jeugdbeweging. Dat betekent dat we ons veraf houden van partijpolitiek. Maar dat betekent geenszins dat we ons op een eiland in de samenleving bevinden en geen maatschappelijk standpunt kunnen innemen. Natuur, milieu en jeugd vormen onze core business, om het met zo'n fancy bedrijfseconomische term uit te drukken. En laat nu net die domeinen van het maatschappelijke leven in het gedrang komen. Als jeugdbeweging bleven we relatief gespaard van grove besparingsmaatregelen. We zullen het met 1.4% Vlaamse subsidies minder moeten stellen, maar meer zal het waarschijnlijk niet worden. Dat is natuurlijk fijn voor ons. We mogen echter niet vergeten dat heel wat andere verenigingen, waaronder heel wat natuur-

en milieuverenigingen, het wel met flink wat minder zullen moeten doen. Als beweging, als deel van het maatschappelijk middenveld, kunnen we thans de meerwaarde van dit verenigingsleven moeilijk onderschatten. Ook de domeinen natuur en milieu vormen duidelijk geen prioriteit voor onze nieuwe regeringen. Een frappant voorbeeld? In het Vlaamse regeerakkoord valt te lezen dat er zal geïnvesteerd worden in de verbetering van onze mobiliteit. Juich niet te vroeg, want het is duidelijk geen duurzame mobiliteit die ze hier beogen. Terwijl NMBS en De Lijn miljoenen en miljoenen euro's moeten inleveren, ziet de toekomst voor de bedrijfswagen en regionale luchthavens er heel wat rooskleuriger uit. Ik vind dat bijzonder moeilijk om te begrijpen. Als je het mij vraagt, gaat het hier duidelijk over keuzes maken. En in dat geval zijn er wel degelijk alternatieven mogelijk. Onze jeugdbond staat ervoor een beetje

**IK DENK DAT
ONZE JEUGD-
BOND MEER
KAN DOEN DAN
EEN MANIFEST
ONDERTEKENEN**

tegendraads te zijn. We leveren graag een kritische noot en bieden met een scherpe blik alternatieven aan. Om die reden ondertekenden we overtuigd de Alternatieve

door Evelien Scheelen

Septemберverklaring van Hart boven Hard. Hart boven Hard is een beweging die heel wat verenigingen en initiatieven verenigt. Ze biedt een platform om samen op zoek te gaan naar een alternatief samenlevingsmodel. Zo eentje dat sociaal en duurzaam is in plaats van economisch gedefinieerd en gericht op rendabiliteit en groei. Zo eentje waarbinnen er plaats is om na te denken over een sociaal rechtvaardige ecologische transitie in plaats van te blijven steken in de marktlogica die ons gebracht heeft waar we vandaag staan. Ik denk dat onze jeugdbond meer kan doen dan een manifest ondertekenen. We zijn het aan onze voorgangers en aan onszelf verplicht om actief deel uit te maken van deze beweging. Om samen te ijveren voor wat we belangrijk vinden. Om duurzame en sociale alternatieven naar voren te schuiven. Om te bouwen aan een samenleving waarin jeugd, natuur en milieu de centrale plaats krijgen die ze verdienen. Tot binnenkort, misschien wel op één van de acties van Hart boven Hard?

Evelien Scheelen

HO HO HO HO HO!

Heb je het al geHOord?
De KERSTFUIF is daar weer.
Met zijn grote stoere herten strijkt hij neer.
En tussen de diepe sneeuwruigen,
Zoekt hij zijn plaatsje in Gentbrugge.
Dicht bij het station. Omdat hij dan ook met de trein kon
Op 19 december. Zonder gember. In het nok. Van het JOC
Dans! Gij allen!
En sneeuw en liefde zal uit lucht komen te vallen!

VVK:€4 KASSA:€6

19 december

21u open
21u30 dansband
22u30 fuif
tot 22u 1 gratis glühwein

JOC. CLARAGOED 1

geitenwollenkerstsokkenfuif

Waar?

Het JOC (Claragoed 1, 9050 Gentbrugge). Een kaartje vanaf Gent-Dampoort komt ook op de site.

Kaarten? Inschrijven?

Naar goeie jnm'se gewoonte kan dat via dat groene knopje op de **site**. Maar wil je die ene lieve griet of bink daar in de klas ook uitnodigen? **Kaarten** zullen ook verkocht worden. Of schrijf ze in via **kerstfuif@jnm.be**.

Moe?

Een **Google doc** wordt voorzien op de site voor mensen die een slaappleats zoeken of er één over hebben.

Programma?

Om **21u** smijten we onze deuren open zodat ge tegen **21u30** zeker binnen zijt, want dan begint het **bandje** te spelen. 'Wie?' hoor ik je vragen Dát verklap ik nog niet, wel laat ik al los dat het een zéér dansbaar bandje wordt. Om **22u30** barst het feestje verder open met een paar geweldige **Dj's**. Zij die voor **22u** binnen zijn hebben recht op een **GRATIS GLÜHWEIN** !

Wa kost da?

4 euro voor een **kaart** of als je **ingeschreven** bent,
6 euro als je ons aan de **kassa** verrast.

KERSTFUIF

AFDELINGS- ONDERSTEUNINGSPLOEG

AOP Kiest DOELGROEP VAN HET JAAR

"JNM heeft een sterkere lokale werking voor gewone leden". Dit lezen we wanneer we onze beleidsnota openslaan op pagina 72. De AfdelingsOndersteuningsPloeg kiest gedurende de beleidsnotaperiode (2014-2017) elk werkjaar een doelgroep uit. Tijdens het teambuildingsweekend in oktober besloot de AOP dat we zouden beginnen met 'de gewone leden'.

We zijn er namelijk rotsvast van overtuigd dat de gewone leden een zeer belangrijke schakel zijn binnen JNM. We horen ook nog veel te vaak van

zestienplussers dat ze wel zin hebben om (terug) bij JNM te komen, maar vaak denken ze dat het al te laat is om nog bij een jeugdbeweging aan te sluiten...

Uiteraard weten wij, JNM'ers wel beter! Je hoeft op je zestiende ook helemaal niet uit de JNM te verdwijnen als je geen zin hebt om begeleider te worden of als je geen functie in jouw afdelingsbestuur wilt opnemen. Ongetwijfeld ken je ook heel wat JNM'ers die enkel deelnemen aan gewone ledenactiviteiten. Maar waarom blijven ze bij JNM? Dat vroeg Linde hen zelf even:

Charlotte Van Moorleghe – afdeling Durmeland

"Ik ben gewoon lid en ga voor de N(atuur) in JNM."

Dieter Slos – afdeling Poekebeek

"Ik ben gewoon lid en zit in JNM voor de Natuurstudie."

Kwinten Leyns – afdeling Onderstebovenshelde

"Ik ben gewoon lid omdat ik graag iets wil bijleren van de natuur en het mij interesseert."

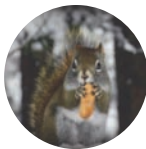
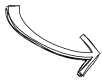
Je ziet het, onze N & M in JNM zijn graag gezien bij de gewone leden. Dat zorgt er voor dat we met een enorme kennis zitten over natuurstudie, natuurbeheer en milieu, wat ons ongelofelijk uniek maakt binnen het jeugdwerk. Uiteraard kunnen bovenstaande leden hier van genieten op de vele activiteiten van de natuurstudie-, natuurbeheer- en milieuwerkgroep. Maar hoe leuk zou het wel niet zijn als ze hier ook van kunnen genieten in hun afdeling? Heeft jouw afdeling er al eens aan gedacht om een of meerdere activiteiten voor gewone leden te organiseren? Samen er op uit trekken in de natuur, een super vette milieuactie houden of samen zwoegen met bijlen en zagen op beheeractiviteit? Hebben jullie zin gekregen om aan de slag te gaan? Vraag gerust hulp aan de AOP (hanne@jnm.be) en ontvang snel een functiehandleiding en enkele activiteitenfiches!

NATUURSTUDIE

(IL)LEGAAL OP EXCURSIE

DUMMIES IN HET BOS

door Mathias D'haen

WIE DACHT DAT het uitoefenen van onze passie allemaal peis en vree is, zit goed mis! Gewapend met een zaklamp, verrekijker of vlindernetje vormen we in de ogen van enkele autoriteiten een grootse bedreiging voor de natuur. Al worden we in de ogen van de doorsnee Belg als softies beschouwd, voor veel boswachters, jachtwachters, parkwachters, jagers en anderen worden we (als zijnde natuurfreaks) beschouwd als terroristen. Uiteraard mogen niet alle autoriteiten over één kam gescheerd worden, want wanneer we de situatie vanop een afstandje bekijken ziet iedereen wel in dat er uiteraard controles moeten zijn. Voor elke natuurvriend, met vlindernetje, die er rondloopt loopt er tenslotte ook wel iemand rond die de koninginnenpage niet alleen maar wil bekijken. Daarom zijn controles goed, maar erg vaak maken deze controles onze hobby net dat tikkeltje spannender.

Enkele voorbeelden van hoe het soms mis kan lopen:

Bepaalde gebieden in de Viroin, waar er elk voorjaar wel 'natuurfreaks' de paden verlaten om het immer idyllische hazelhoen te scoren worden nu intensief gecontroleerd door boswachters en wordt er stante pede een PV uitgeschreven. Laatste keer

dat ikzelf nog gepakt was, dreigde ze er zelfs met mijn materiaal af te nemen, pure bluf uiteraard want dat mogen ze niet. Dat je de paden niet mag verlaten is iets wat ondertussen bijna iedereen wel weet, maar in de buurt van La-roche-en-Ardenne gaan ze nog een stapje verder. Zo zijn

OOK AL VANG JE SOORTEN DIE HELEMAAL NIET BESCHERMD ZIJN, KAN JE NOG STEEDS BEBOET WORDEN

bijlange niet alle bospaden vrij toegankelijk. Boswachters en jachtwachters staan er op dat elke wandelaar vooraf het kadaster in het gemeentehuis gaan inkijken om zich zo te informeren welke bospaden ze mogen bewandelen en welke niet. Ridicuul! Ook op JNM-activiteiten blijven we niet gespaard van zulke pesterijen, onze eigenste Pj-baby is op een activiteit een paar jaar geleden nog gestrikt door boswachters omdat ze meerdere regels aan hun hadden laars gelapt. Niet alleen hadden ze gebivakkeerd in het bos, ook hadden ze zich naast het pad begeven! Ze stonden warempel op hooguit een paar meter van het pad. Gevolg: elke deelnemer had een boete van om en bij de 150 euro. Tenslotte ook nog dit, een jaar geleden werd ikzelf nog (opnieuw in de buurt van La-roche-en-Ardenne) klem gereden door 3 pick-ups van het ANB (met daarin een stuk of 6 farse boswachters) die me een PV aansmeerde voor het 'verstoren van het

wild'. Dit omdat ik 's nachts vanuit de auto, me begevend op de openbare weg aan het schijnen was om beesten te spotten. Gevolg: 150 euro boete, plus 300 euro voorwaardelijk (als ik binnen de drie jaar nog eens gepakt zou worden). Ondertussen zijn verschillende andere mensen op dezelfde

manier gestrikt geweest. De echte reden is uiteraard niet omdat het wild verstoord wordt (want schijnen met een lamp verstoord simpelweg het wild niet, cfr wetenschappelijk artikel), maar wel omdat dit gebeurde tijdens het jachtseizoen, en de boswachters hand in hand gaan

met de jagers in de Ardennen. Jachtseizoen = alle pottenkijkers weg uit de regio. Verder zijn er nog hopen andere verhalen, gaande van malaisevallen die in beslag worden genomen, tot meermaals voorkomen bij het militair gerechtshof na het betreden

foto: Ward Tamsyn

van het militair domein in Marche-en-Famenne. Dit gaande van verhalen met een zaklamp, tot het vlindernetje. Allen zijn het geduchte wapens in de ogen van sommigen. Dit alles betekent natuurlijk niet dat Wallonië een wetteloze zone is, in het merendeel van dergelijke verhalen waren de JNM'ers simpelweg zelf bewust en ontegensprekelijk in overtreding. Want

“ ZO IS HET BIJ ONS ILLEGAAL OM PADDENSTOLEN TE PLUKKEN

over het algemeen is het wel duidelijk welke gebieden toegankelijk zijn en niet, bordjes met opschriften als 'privé' of 'entrée interdite' hangen er altijd met een expliciete reden. Daarnaast is het wat betreft kamperen ook heel simpel:

dat mag niet tenzij je toestemming hebt van de eigenaar. Dus als het gaat om een militair domein of een natuurgebied, mag je het idee al helemaal opzij zetten. En wie plant dieren te vangen in Wallonië en daarvoor wil weten wat juist wel en niet mag, verwijs ik graag naar 'Loi sur la conservation de la nature (12 juillet 1973)'

Vlaanderen

Maar ook in de noordelijke helft van het land ben je niet altijd veilig als je je bijdrage wil leveren aan de kennis van natuur in België. Zo is het bij ons illegaal om paddenstoelen te plukken. Zeker in gebieden zoals het Zoniënwoud waar er veel mensen komen paddenstoelen zoeken is de controle streng. Zorg dus dat je een iemand meehebt op excursie die een vergunning heeft! Gelukkig wordt er als je gewoon onderzoek doet geen grote problemen gemaakt in de meeste Vlaamse bossen. De meeste mensen onder ons lopen tijdens de afdelingsexcursies vrolijk rond met netjes. Dit is in tegenstelling tot in Wallonië toegelaten, zolang je buiten de natuurgebieden bent. Het is jammer genoeg

verboden binnen de natuureservaten (natuurdecreet), alle openbare bossen (bosdecreet) en alle bosreservaten! Ook al vang je soorten die helemaal niet beschermd zijn, kan je nog steeds beboet worden. Zo had een van jullie auteurs bijna een boete aan zijn been toen hij in het Westhoekreservaat op zoek was naar leuke zweefvliegen. Je kan wel legaal vangen wanneer je eerst onderstaande, nogal omslachtige procedure doorloopt. De eerste stap is dat je per provincie een machtiging moet aanvragen bij het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) voor het gebruik van een vlindernet, je daarna de boswachter telkens moet contacteren wanneer je gaat vangen en ook telkens je waarnemingen moet doorgeven aan het ANB. Van dit alles zou een mens bijna binnen willen blijven. In de praktijk valt het illegaal gehalte van een typische excursie wel mee als je een beetje aan de regels houdt. Daarenboven heeft de JNM een goede naam bij de meeste boswachters en conservators en weten ze wel dat je het goed bedoelt. Maar dan moet het natuurlijk op zijn minst lijken alsof je het goed bedoelt!

WAARNEMINGSTELEX

DE ZOTSTE WAARNEMINGEN VAN DE NWG

PALLAS' BOSZANGER

door Margaux Boeraeve

In oktober ging de VWG (VogelWerkGroep, een deel van de NatuurstudieWerkGroep) zoals elk jaar op Twitchweekend, naar Blankenberge. Tijdens dat weekend wordt de kust afgezocht naar trekvogels die er kort neerstrijken. Vogels volgen vaak de kustlijn tijdens hun migratie en af en toe stoppen ze om even uit te rusten en wat te eten. Tijdens de migratieperiode zijn er dus vogels te zien die hier de rest van het jaar niet te zien zijn doordat ze noordelijker broeden en zuidelijker overwinteren. Naar die zeldzaamheden gingen we dus op zoek! Zaterdagochtend vroeg begonnen we met het afzoeken van de parkbosjes in Blankenberge. Na enkele kepen en vinken, merkte Ward Tamsyn een klein vogeltje op dat heen en weer zat te springen in een struik. Een bladkoning, dacht hij, aangezien daar de dag voordien ook al een bladkoning gezien was. De bladkoning is een kleine zangvogel die broedt in de Siberische taiga en overwintert in Zuidoost-Azië, bij ons een zeldzame doortrekker. Maar het arendsoog van Sander Bruylants viel op de opvallende middenkruinstreep. Het bleek geen bladkoning te zijn, maar een Pallas' boszanger, een nog veel zeldzamere doortrekker bij ons. Pallas' boszanger behoort tot hetzelfde geslacht als bladkoning en broedt eveneens in de Siberische taiga en overwintert ook in Zuidoost-Azië. Het vogeltje is zo'n 9 cm groot en heeft een groenachtige rugzijde en wittige buik. Vooral de oogstreep en middenkruinstreep zijn opvallend aan dit beestje. Een mooie vondst en een goed begin van een succesvol Twitchweekend!

foto: Margaux Boeraeve

LILA KORAALTJE

door Margaux Boeraeve

Het was een vreemd paddenstoelenseizoen dit jaar: augustus was zeer nat & bijgevolg stonden er toen al enorm veel paddenstoelen. Op sommige plaatsen was het praktisch onmogelijk om naast de paddenstoelen te stappen. Tot begin september leek het een fantastisch paddenstoelenseizoen te worden. Maar toen stopte het met regenen & de paddenstoelen verdwenen. Half september gingen we met twee NWG'ers meehelpen bij een paddenstoeleninventarisatie in Bos 't Ename door Natuurpunters & oude sokken Roosmarijn Steeman & Wim Veraghtert. Met die droogte besloten we de natste stukken die dag te inventariseren. Echt veel stond er niet, het zag ernaar uit dat het maar een saaie dag zou worden. Tot we in de namiddag plots op de oever van een gracht een klein, paars, koraalvormig paddenstoeltje opmerkten, het Lila koraaltje! Het bleek nog maar de tweede waarneming voor België te zijn! Enkele weken later werden ook in Hoegaarden vier groeiplaatsen van deze paddenstoel gevonden. Het Lila koraaltje is een bodembewonende saprofyt (afbreker) en kan door zijn opvallende uiterlijk eigenlijk met niets verward worden.

foto: Franck Hollander

DOLI'S SCOREN OP HET NAZOFÉ

door Jef Hendrix

Wie of wat er die avond allemaal gescoord werd weet ik niet, maar de namiddagexcursie van het Nazofé in Turnhout was alleszins een groot succes. Op het eerste gezicht waren er geen bijzondere ontdekkingen. Dat was echter buiten enkele slankpootvliegen gerekend. Slankpootvliegen of Dolichopodidae (Doli's voor de vrienden) vormen een zeer interessante familie van de vliegen. In het veld zijn de meeste soorten niet op naam te brengen, maar met een goede stereomicroscoop en wat ervaring en geduld is het vaak goed te doen. Van deze familie is nog lang niet alles bekend, waardoor er nog leuke dingen te ontdekken vallen. Het Nazofé leverde me twee van die leuke ontdekkingen op. Een eerste was Campsicnemus alpinus. Van dit 2 mm grote vliegje sleepte ik met mijn netje heel wat exemplaren uit de heidevegetatie. Deze soort is bekend in slechts 5 locaties in België (3 in West-Vlaanderen en 2 in Limburg), een nieuwe soort voor Antwerpen dus! Ze is sterk gebonden aan vochtige heide bij voedselarme vennen, wat maakt dat we ze des te liever zien komen in het Turnhouts Vennengebied. De tweede was Hydrophorus nebulosus, een van de gemakkelijkere Dolichopodidae, te herkennen aan het vlekkenpatroon op de vleugel. Hydrophorus-soorten zitten vaak op het wateroppervlak, waardoor ze zeer moeilijk te vangen zijn. Ook deze soort is gebonden aan ondiepe plassen en vennen in vochtige heidegebieden. Bij mijn weten was de soort in België tot nu enkel bekend van de Kalmthoutse heide, Averbode bos en heide, de vallei van de Zijpbeek en een waarneming uit de Hoge Venen.

Hydrophorus nebulosus is vrij gemakkelijk te herkennen aan de gevlekte vleugels
foto: Jef Hendrix

REISVERSLAG: LIFTEND DOOR FINLAND EN VARANGER

OP ZOEK NAAR VOGELS, VLINDERS, LIBELLEN...

Siberische glazenmaker, een soort die ik al van voor m'n Erasmus wou zoeken in Finland, na een dag geduldig wachten was het zover.

Papegaaiduiker een van de duizenden op de kliffen van Hornoya waar ze broeden tussen de andere alkachtigen.

Mannetje sneeuwgor in zomerkleed, voor mij een must see in het Noorden.

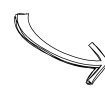

Haakbekken, vinken bijna ter grote van een lijster. Een echte specialiteit van de noordelijke taiga van Finland.

ONGEVEER EEN JAAR GELEDEN trok ik naar Oulu in Finland op Erasmus. Op het einde van het academiejaar besloot ik verder het land te verkennen.

Ik had al een mooi verlanglijstje: Varanger, een schiereiland in het uiterste noorden van Noorwegen, bezoeken voor kortbekzeekoet, papegaaiduiker, giervalk, Noordse boszanger en alpensneeuwhoen. Verder waren er ook een aantal soorten zoals kleinste jager en sneeuwgor die ik wel al in winterkleed had gezien, maar nog niet in zomerkleed en in hun broedbiotoop. In Finland zelf wilde ik graag een betere waarneming van de haakbek. Ook Karelië in het zuidoosten sprak me aan want dat is dé plek in Finland voor kleine spotvogel en kleine sprinkhaanzanger. Die regio is ook goed voor libellen, waarvan er twee hoog op mijn verlanglijstje stonden: Siberische glazenmaker en getande glazenmaker. Met deze doelen voorop zag het ernaar uit dat ik heel Finland zou doorkruisen. Aangezien Oulu aan de westkust ligt besloot ik om een oostelijke route te nemen. Het is een reis van 25 dagen geworden. 's Ochtends tijdens het scannen van de omgeving merkte ik in mijn ooghoek iets op dat "precies toch gene jager" was. Het bleek een valk te zijn. "Shit, wat een dik beest!" en jawel, giervalk it was! Lifer nummer 4 van de reis en eentje waar ik niet teveel hoop op had. (Voor de leken onder ons: Een lifer is een soort die je voor het eerst in je leven spot!) Daarna ging

door Sander Bruylants

ik de boot op naar de duizenden alkachtigen van Hornoya, een Noors onbewoond eilandje. Next up was Koli National Park, een mooie plek waar ik al eerder Kerstmis had gevierd. Na twee uur te moeten wachten op een lift ben ik toch tot aan het bezoekerscentrum geraakt, waar een Grote ijsvogelvlinder op de parking vloog! Het zag er ongelooflijk anders uit dan toen ik er in december was. Overall waren er open plekken vol leuke planten en vlinders met soorten als klaverblauwtje, purperstrepparelmoe, rouwspanners,...Ikeindigde de dag met een uitzicht op het uitgestrekte meer met zijn vele eilanden. Mijn toch begon op zijn einde te lopen. 19 juli stond in het teken van liften naar Turku om daar nog wat rond te kunnen hangen. De volgende dag ging ik richting haven om de overtocht naar Zweden te maken. De boot voer door de archipelago wat een prachtig zicht gaf op kleine eilandjes waar de boot tussen moest navigeren. Na een boottocht van zo'n elf uur kwam ik aan in Stockholm. Na een korte nacht was het dan uiterlijk zover, na bijna 11 maanden vloog ik terug naar België. Mijn volledige Erasmus heeft me 21 lifers opgeleverd, 222 soorten in Finland en 185 op mijn rondreis.

EEN OERWOUD OP KNIEHOOGTE!

OVER HISTORISCHE GRASLANDEN IN DE KUSTPOLDERS

Uitkerkse polders, foto: Jana Schelfhout

door Pepijn Boeraeve

IEDEREEN KENT WEL het klassieke beeld van de polders, een weids, open landschap waar in het voorjaar de kieviten en grutto's vrolijk om het hoofd vliegen. Waar je des winters tussen de tienduizenden ganzen wandelt die hier ieder jaar speciaal naartoe komen gevlogen vanaf hun broedgebieden in het hoge noorden. Een beeld bepaald door rietkragen, poelen, laantjes en uitgestrekte permanente graslanden die aan heel wat leven een plekje bieden. Vandaar durfden een groep West-Vlaamse natuurbeschermers de polders zelf een oerwoud op kniehoogte te noemen. De naam van hun campagne, S.O.S. kustpolders, maakt echter onmiddellijk duidelijk dat er dringend betere bescherming moet komen.

WAT ZIJN ZE?

Van de hoogste biologische en historische waarde in de kustpolders is het zogenaamd historisch permanent grasland. Het is een half natuurlijke vegetatie bestaande uit grasland gekenmerkt door het langdurige grondgebruik als graasweide, hooiland of wisselweide. Bovendien heeft het ofwel een cultuurhistorische waarde, ofwel een soortenrijke vegetatie van kruiden en grassoorten waarbij het milieu wordt gekenmerkt door aanwezigheid van sloten, greppels, poelen, uitgesproken microreliëf, bronnen of kwelzones.

VAN WAAR KOMEN ZE?

Na de laatste ijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden, ontstond aan onze kust een uitgestrekt getijdengebied of waddenlandschap. Tegelijk steeg de grondwaterspiegel en met de aanvoer van zoet water uit het achterland leidde dit tot zoetwatermoerassen waarin veen accumuleerde. Het waddegebied slibde echter geleidelijk aan dicht, zodanig zelfs dat grote delen buiten het bereik van de zee kwamen liggen. Er ontstonden weiden die nog slechts bij extreme getijden door de zee overstromden. Vanaf 1100 begon men met het effectief inpolderen van de Vlaamse kustvlakte. Dijken werden aangelegd om grond te vrijwaren van zeewater en zodoende werden grond voor graslanden en akkers gewonnen. De uitdaging voor dit nieuw land vormde de ontwatering, aanvankelijk via kreekjes die bij eb op natuurlijke wijze afvloeiden, later door middel van sloten en sluizen. Hiermee ging ook een ontwatering van de gronden gepaard. Zowel klei als veen zijn erg waterrijk en worden compacter, ook inklinken genoemd, wanneer het water afgevoerd wordt. Een landschap met lager gelegen kleiige of venige graslanden en hoger gelegen zandige kreekruigen ontstond. Dit proces werd bovendien versterkt doordat het veen of de klei eerst nog ontgonnen werd voor brandstof, zoutwinning of baksteenproductie. Deze middeleeuwse inpolderingen gebeurden op beperkte schaal waardoor een kleinschalig landschap ontstond, waarvan nu nog restanten terug te vinden zijn in

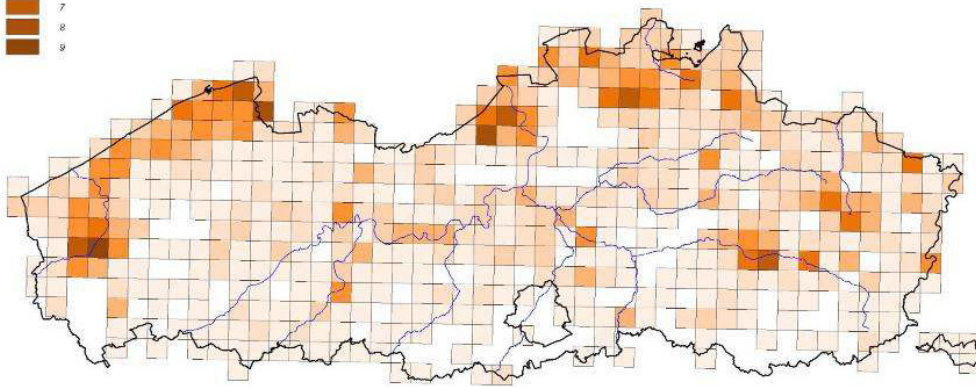
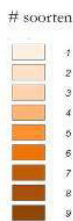
bijvoorbeeld de Uitkerkse polders. In de laatste ontginningsperiode, vanaf de 18de eeuw, vond het indijken veel grootschaliger en systematischer plaats. Ook lag het gebied hoger en betrof het veelal zandgronden waardoor er in hoofdzaak akkergronden aangelegd werden. Wel zijn de brede kreekrestanten geliefd bij tal van vogels.

WAAROM ZIJN ZE BELANGRIJK?

Degraslanden in de kustpolders hebben naast een hoge botanische en ornithologische waarde ook een niet te onderschatten belang door hun waterbergingscapaciteiten. Samen met de duinen vormen de kustpolders een belangrijke natuurlijke buffer in de opvang van super stormen, zoals die er in het verleden al waren en zich in de toekomst zeker nog zullen voordoen. De zoute invloed van de zee speelt een aantal zeldzame, zoutminnende planten in de kaart, bijvoorbeeld Melkkruid (*Glaux maritima*) en Zilte zegge (*Carex distans*). Daarnaast heb je ook tal van water- en moerasplanten die er dankzij de vele sloten en grachten weelderig tieren. Zeldzaamheden hierbij zijn bijvoorbeeld Zwanenbloem (*Butomus umbellatus*) en Lidsteng (*Hippuris vulgaris*). Ook voor enorme groepen ganzen

Zilte zeggen en Melkkruid
foto's: Jonas Pottier, Tim Adriaens

Verspreiding vogelsoorten gebonden aan graslanden (bron: broedvogelatlas)

Bronnen
http://www.natuurpunt.be/nl/red-de-poldergraslanden_3410.aspx
http://www.vogelbescherming.be/site/index.php?option=com_content&view=article&id=51505-kustpolders&catid=99&Itemid=229
 De Saeger S., Louette G., Oosterlynck R., Poelmans D., Hofmann M., 2013, Historisch Permanent Grasland in de landbouwsceek Polder, anno 2013. Technisch rapport campagne 2013. Rapport van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2013 (1896909). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel. (<http://www.natuurpunt.be/~media/Files/Nieuws/CO%20HPG%2066%20%20denderdum.pdf>)
 Aeneuw G., Koen Devois, Wouter Courten, Glenn Vermeersch, Kris Declerck & Eckhart Kijlen (2007). Wetenschappelijke gegevens over de natuurwaarden en bescherming van poldergraslanden in Vlaanderen. Advies van het Instituut voor natuur- en bosonderzoek, INBO, A.2007.9, Brussel (http://www.natuurpunt.be/uploads/natuurbehoud/natuurbeleid/poldergraslanden/advies_poldergraslanden_inbo.pdf)

zijn de kustpolders belangrijk als overwinteringsplaats. Zo overwinterde van de Kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*) de afgelopen tien jaar 80 % tot 95 % van de gehele Spitsbergen-populatie in de polders aan de oostkust. Voor de Kogans (*Anser albifrons*) gaat het om 2 à 4% van de wereldpopulatie die hier neerstrijkt voor de winter. Maar ook heel wat broedvogels zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van de poldergraslanden. Zo heb je de typische weidevogelsoorten, die vochtige, extensief beheerde graslanden vereisen. Bovendien hebben soorten als Kluut (*Recurvirostra avosetta*) en Tureluur (*Tringa totanus*) vooral een voorkeur voor zilte graslanden. Daarnaast

zijn er ook tal van vogels gebonden aan rietvegetaties, zoals Blauwborst, Roerdomp en Bruine kiekendief. Aangezien Vlaanderen vrij arm is aan uitgestrekte rietlanden, zijn de vele rietvelden en rietkragen van de polders van vitaal belang voor deze rietbewoners.

WAARDOOR WORDEN ZE BEDREIGD?

Vooral het zogenaamde 'scheuren' of omploegen, bedreigt de historische permanente graslanden. Eenmaal gescheurd en geëgaliseerd verliest de grond het oorspronkelijke micro-reliëf, dat met haar authentieke, historische achtergrond nooit meer als zodanig hersteld kan worden. Verschillende studies spreken over tot 20% tot 50% van deze graslanden die verdwenen in de periode 1980-2000. Sinds 2005 is al meer dan 200 hectare omgezet naar akker, het gaat hier wel over een absoluut minimum. Inschattingen van de actuele achteruitgang zijn namelijk niet evident omdat pas afgelopen jaar een grondige kartering gebeurde.

HOE KUNNEN WE ZE BESCHERMEN?

Op dit moment is er voor veel graslanden nog geen wettelijke basis om ze te beschermen. Vandaar gebeurde in 2013 een grootschalig karteringsproject. Gedurende twee weken in juni trokken een honderdtal medewerkers van het ANB, INBO en VLM het veld in om mogelijke waardevolle graslanden te inventariseren. Aangevuld met gegevens op basis van o.a. luchtfoto's werden op deze manier kaarten opgesteld met alle actuele historische permanente graslanden. Deze kaarten worden op dit moment onderworpen aan een openbaar onderzoek. In een volgende fase zal de Vlaamse overheid dan beslissen welke gronden een beschermd statuut krijgen. Langzaam maar zeker nadert dus het uur van de waarheid voor deze biologisch en cultuurhistorisch bijzonder waardevolle graslanden. De campagne S.O.S. Kustpolders gaan volop voor een duurzame bescherming door zowel aan te dringen bij de Vlaamse regering als breed te sensibiliseren. Alle informatie en eventuele komende acties zijn terug te vinden op hun website. Wordt vervolgd...

Kluut, foto: Peter Van Herp

Roerdomp, foto: Wils Herwig

WINDTURBINES EN ONTPLOFFENDE VLEERMUIZEN

MOGELIJKE OPLOSSINGEN

ENERGIEPRODUCTIE: het is één van de belangrijkste sectoren waar actie moet ondernomen worden om onze uit de pan swingende CO2-uitstoot naar beneden te halen. Hernieuwbare energie staat nu in voor slechts 5,5% van onze totale energieproductie. Dit aandeel zal sterk moeten stijgen, niet alleen in het belang van de strijd tegen klimaatsverandering, maar ook om onze afhankelijkheid van de Poetins en Abdoellah al-Saoeds van deze wereld en hun weinig democratische regimes te verlagen. In Noordwest Europa is wind één van de belangrijkste bronnen van groene energie. Windturbines zorgen nu al voor 11,6 % van onze groene energie en dit aandeel zal sterk (moeten) stijgen in de toekomst. Bovendien levert het jobs op (die broodnodig zijn): nu al werken 2500 mensen in de windenergie-sector. Her en der in ons Vlaamse landschap, van de Noordzee tot de Limburgse Kempen, worden windturbines geplaatst. Maar veel 'groenen' beseffen niet dat deze

door Daan Dekeukeleire

windturbines een gigantische impact kunnen hebben op de biodiversiteit... Windturbines kunnen voor een grote sterfte zorgen onder vogels en vleermuizen. In dit artikel focus ik op de vleermuizen, probeer ik een overzicht te geven van het probleem en de oplossingen.

Barotrauma: ontploffende longen

Vleermuizen sterven niet alleen door directe aanvaring met de snel bewegende wieken van de turbines, maar ook, en vooral, door barotrauma. Bij het draaien van de wieken wordt een onderdruk gecreëerd en als een vleermuis hierin terecht komt, knappen de bloedvaten. Hierdoor vullen de longen zich met bloed en verdrinkt de vleermuis letterlijk van binnenuit. Geen aangename dood...

De sterfte is moeilijk te zien. Kleine vleermuizen worden vlug weggewerkt door aaseters of worden amper gevonden. Bij een grootschalig onderzoek in Duitsland bleek dat per windturbine jaarlijks 1 - 35 vleermuizen sterven, niet niets als je weet dat vleermuizen zich erg traag voortplanten (elke zomer heeft gemiddeld 60% van de vrouwtjes één jong). Bovendien komt dit bovenop sterfte door verlies aan verblijfplaatsen, vergiftiging door pesticiden en verkeer of huiskatten. Windturbines kunnen het extra zetje zijn dat sommige populaties helemaal doet kelderen.

Bedreigde trekkers

Niet alle vleermuissoorten worden bedreigd door windturbines. In onze streken zijn het vooral de rosse vleermuis, de bosvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de gewone dwergvleermuis die sterven. Deze soorten jagen in open en halfopen landschap en het is net daar dat windturbines geplaatst worden. Windturbines beïnvloeden niet enkel plaatselijke vleermuispopulaties. Net als zwaluwen en fitissen trekken ook veel vleermuissoorten tussen hun zomer- en winterleefgebied. Ringwaarnemingen tonen aan dat ruige dwergvleermuizen uit Letland naar Vlaanderen vliegen in de herfst, over een afstand van meer dan 2000 km. Ook bosvleermuizen, rosse vleermuizen en tweekleurige vleermuizen zijn echte trekkers. Tijdens hun trek vliegen vleermuizen vaak op grote hoogte en door open landschap. Ze vliegen zelfs over zee! Er is weinig data over trekgedrag, maar net als vogels lijken vleermuizen ook de kust en grote riviervalleien te volgen. Voor bv. een Baltische ruige dwergvleermuis wordt deze trek zo stilaan een hachelijke onderneming: heel de kust, van Denemarken, over Duitsland en Nederland

tot België, is beplant met windparken en er komen er nog een heleboel bij!

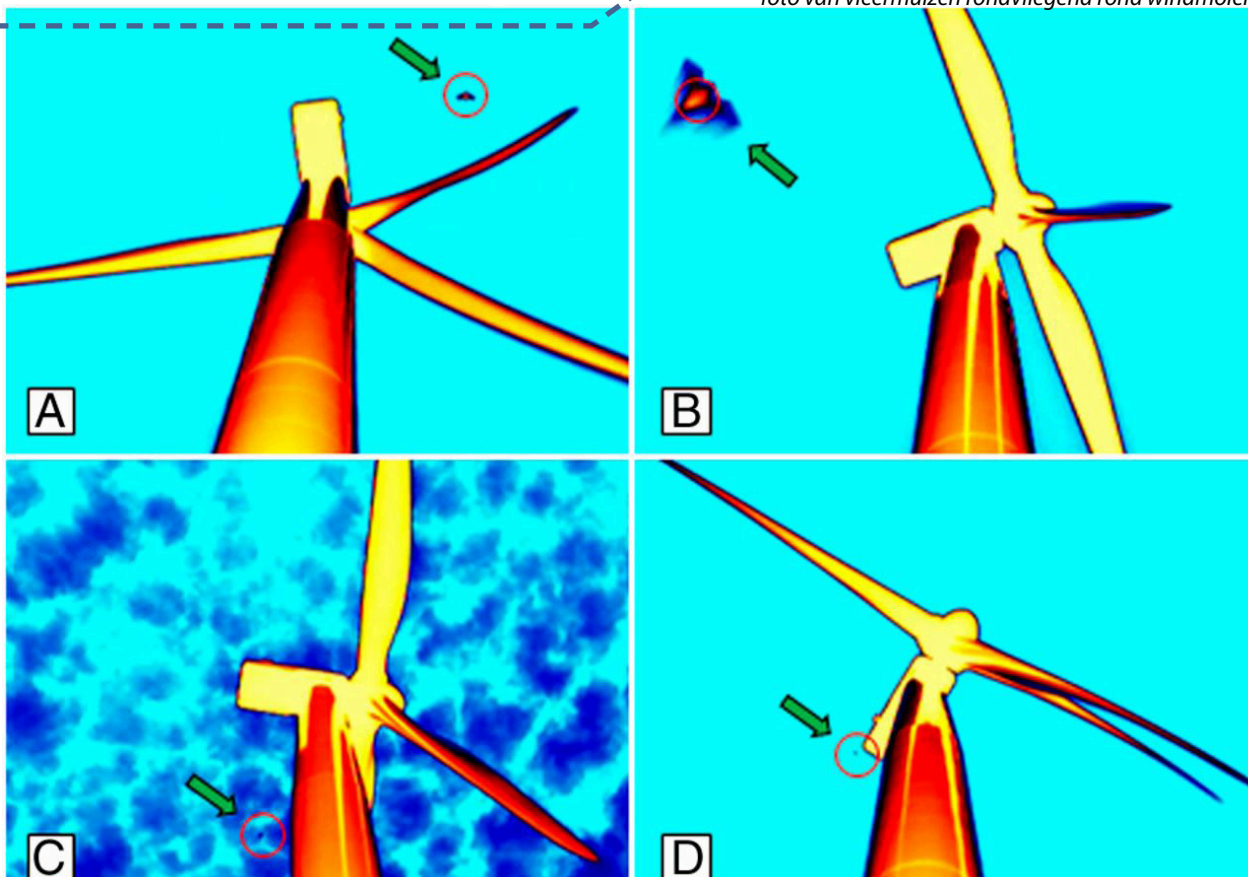
Oplossingen en kansen

Gelukkig zijn er ook oplossingen! Een eerste oplossing bestaat erin om rekening te houden met vleermuizen bij de inplanting van windturbines in het landschap. Men moet een ruime afstand houden tot plekken met veel vleermuisactiviteit zoals riviervalleien en bossen. Verder kan het nuttig zijn een vleermuisinventarisatie te doen in het gebied, om zo in te schatten waar de turbines best komen en waar niet. Zo gebruiken vleermuiskolonies vaak vliegroutes van hun kolonieplaats naar

hun jachtgebieden. Op zo'n vliegroute kan dan beter geen windturbine komen, maar dan moet je wel weten waar die liggen. Een andere belangrijke oplossing is het stilleggen van windturbines op risicomomenten. Vleermuizen jagen enkel 's nachts en dan nog niet in de winter (dan houden ze hun winterslaap). Verder houden vleermuizen niet van wind, bij een hoge windsnelheid zullen ze niet in open landschap vliegen. De turbines draaien echter ook al bij een lage windsnelheid, dit om een maximale elektriciteitsproductie te hebben. Onderzoek toont aan dat vleermuissterfte vooral voorkomt op avonden met een lage windsnelheid. Door

de wieken pas te laten draaien bij een hogere windsnelheid kan tot 93% van de vleermuissterfte vermeden worden, terwijl dit slechts 1% rendementsverlies oplevert. Een super oplossing dus! Toch wordt dit amper toegepast in Vlaanderen want ook in de windenergiesector gelden immers de harde economische concurrentiewetten. Dan is het aan de overheid om regels op te leggen, maar ook dat gebeurt momenteel niet in Vlaanderen. Aldus is het als natuur- en milieusector belangrijk niet alleen belangrijk om te pleiten voor investeringen in windenergie, maar ook om z'n biologische impact te beperken.

foto van vleermuizen rondvliegend rond windmolen

Soort in de kijker: Wilde bertram	p. 3
Seksueel conflict bij hermafrodieten	p. 4
Liftend door Finland en Varanger	p. 7
Wasplaten	p. 13
kampverslag: Les papillons en Corse	p. 16
Recensie: Zeeboek (nieuwe druk)	p. 20
Gebiedje in de kijker: Vloethemveld	p. 22
Waarnemingstext	p. 24
Pareltje van Waarnemingen.be	p. 26
Activiteiten NWG-najaar	p. 27

DE BERTRAM HERLEEFT

IN VER VERVLOGEN TIJDEN vond natuurminnend JNM haar heil in een speciaal tijdschrift uitgegeven door de Natuurstudiewerkgroep (NWG). Een tijdschrift genaamd 'Bertram'. Via diepgaande artikels bracht het tijdschrift de laatste ontwikkelingen uit de wondere wereld van de natuurstudie tot bij de JNM'ers voor wie het ietsje meer mocht zijn. Deze opdracht werd de afgelopen jaren door de Euglena ingevuld, totdat het onlangs terug begon de kriebelen bij de NWG. En eind september was het dan zover, een eerste vernieuwde Bertram was ontkiemd.

Benieuwd naar hun verhaal, hun aanpak en hun ambities trokken we op een verdacht zonnige novembervormiddag met onze vragen naar de redacteur van de NWG. In zijn vrije tijd speurt deze vrijwilliger uit het hoofdbestuur veelal naar mieren en pissebedden, maar zo nu en dan zie je hem ook zoeken naar natuurstudieartikels voor de Euglena. *En komt daar het schrijven van een volledig natuurstudietijdschrift nog eens bovenop?*

Pepijn: "De Bertram bezorgt me inderdaad wel wat werk maar het schrijven ervan gebeurt gelukkig door de voltallige natuurstudiewerkgroep. In de NWG heeft iedereen wel zijn eigen dingen waar hij of zij veel over weet of zich graag eens wat in verdiept. We plannen in de toekomst ook buiten de NWG te zoeken naar schrijvers. Op die manier dragen veel mensen hun steentje bij en zit er veel variatie in de onderwerpen van de artikels. Zelf hou ik me bezig met twee dingen: het verzamelen van wat beloofd werd geschreven te worden en het lay-outen van alle tekst en foto's tot een vlot en leesbaar document. " *Met de Natuurstudiewerkgroep kozen jullie ervoor om de nieuwe Bertram digitaal te verspreiden. Werd het papier verbannen om in te spelen op de online levende jeugd of merken we hier een ecologisch statement?*

Pepijn: "Beiden kloppen wel deels maar de eerste reden was vooral praktisch van aard. Het is voor ons een stuk gemakkelijker (en goedkoper!) om digitaal te werken. Bij ons stond er niemand te springen voor gedoe met drukken, etiketten plakken en alles op de post doen. En bovendien, wie leest er tegenwoordig nog iets papier?" *Je bent je er van bewust dat dit interview in een papieren tijdschrift zal geprint worden?*

Pepijn: "Hm, goed punt. Om eerlijk te zijn, er was wel wat discussie over het al dan niet drukken van ons tijdschrift. Ik denk dat als we louter naar leeservaring kijken de meeste mensen wel eerder kiezen voor papier dan een computerscherm. Maar tijden veranderen en ik denk dat we er wel in geslaagd zijn om het echt leesbaar op het scherm te brengen. Het leuke is ook dat je zo snel van een artikel kan doorklikken naar bijvoorbeeld een bijhorend filmpje op het internet." *In zijn roman De Klokkenluider van de Notre Dame wijdt Victor Hugo het volledige hoofdstuk 'Ceci tuera cela' aan een uiteenzetting die de ondergang van de architectuur ten gevolge van de opkomst van de boekdrukkunst voorspelt. Wat denk je dat de ondergang wordt van de vernieuwde Bertram?*

Pepijn: "Een vraag die enkel met een glazen bol beantwoord kan worden. Maar toch zijn we ons met de natuurstudiewerkgroep ervan bewust dat het tijdschrift een sprong in het duister is. Eigenlijk waren we echt nog niet lang met het idee aan het rondlopen toen het congres er plots was en we dachten: 'We doen dit gewoon!' Nu zitten we nog volop in de opwelling van het moment en zit de moraal nog goed. De grote uitdaging wordt om elke keer opnieuw voldoende degelijke artikels bij elkaar te krijgen. Hier hebben we wat op ingespeeld door een aantal vaste en kortere rubrieken te nemen. Daar vinden we gemakkelijker een onderwerp voor en iemand om het te schrijven. Maar toch zal het niet altijd eenvoudig zijn, zeker omdat we uiteraard ook voor de Euglena artikels blijven aanleveren." *Dat is een nuchter antwoord. Zijn jullie even voorzichtig met uitspraken over jullie ideaalbeeld voor de Bertram?*

Pepijn: "Ik moet hier inderdaad voorzichtig zijn want het is niet iets waar we met de natuurstudiewerkgroep al echt over nagedacht hebben. Maar als ik het hou op louter mijn eigen dromen dan zie ik een tijdschrift dat JNM'ers bijeenbrengt in hun ambities, hun pogingen en hun verwezenlijkingen rond natuurstudie. De Bertram zou een digitaal platform kunnen worden waar jonge mensen ideeën opdoen en ervaren rotten kennis delen. In de JNM gebeurt het nog veel dat in een kleine afdeling een enthousiasteling op zijn honger blijft zitten. Of zelfs gewoon jongeren die dat ene duwtje in de rug missen om zelf de veldgids of determinatietabel ter hand te nemen en er zich een weg mee zoeken doorheen ons land. Zal de Bertram hier verandering in brengen? Ik weet het niet, vermoedelijk zelfs totaal niet. Maar het zou leuk zijn, want er valt nog veel te ontdekken in België. En daarvoor hebben we nog veel JNM'ers nodig die hun tanden willen zetten in natuurstudie!" Euglena: Nu we toch praten over tanden in dingen zetten, een Bertram, kan je dat opeten? Of wat is dat nu eigenlijk? Pepijn: "Sta me toe die vraag te beantwoorden met de eerste zin van het eerste artikel in de eerste vernieuwde Bertram. 'Wilde Bertram (Achillea ptarmica) is een overblijvende plant uit de composietenfamilie (Asteraceae).' Wie meer wil weten of dit plantje of tal van andere onderwerpen, verwijs ik graag naar jnm.be/nwg en dan naar de pagina 'Bertram' te gaan. Daar kan je het tijdschrift niet alleen lezen of downloaden maar je ook inschrijven op de maillijst op het automatisch vier maal per jaar (digitaal) te ontvangen."

NWG AGENDA

**VAN DINSDAG 14 TOT ZONDAG 19 APRIL:
NATUURSTUDIECURSUS EN NATUURSTUDIECONGRES**

Afgelopen zomer trokken voor het dertigste jaar op rij JNM'ers naar de Sint-Pietersberg om er beheerswerken te doen. Benieuwd naar het resultaat? Kom het ontdekken deze lente! De Sint-Pietersberg is gekend voor zijn prachtige kalkgraslanden met unieke fauna en flora. Daarnaast kent de regio heel wat mergelgroeves, waar zich veel vleermuizen ophouden.

Natuurstudie cursus

Speciaal voor wie graag (nog) meer van de natuur wilt kennen maar niet helemaal weet hoe eraan te beginnen. Ervaren JNM'ers delen hun kennis, ervaring en tips & tricks met jou tijdens infosessies en excursies op maat. Dit alles in het gezelschap van een coole bende enthousiastelingen, zoals we op een JNM-cursus gewoon zijn!

Natuurstudiecongres

Het congres gaat op dezelfde locatie door als de cursus maar hier wordt een stap verder gegaan: er wordt nog dieper ingegaan op natuurstudie. De Natuurstudiewerkgroep neemt je vijf dagen lang mee langsheen de mooiste kalkgraslanden (vlinders à volonté), de diepste groeves (de amfirepti's uit jouw stoutste dromen) en de rustgevendste bossen. Ahja, naast soortenlijsten en ecologische inzichten zal er natuurlijk ook sfeer zijn!

foto: Pepijn Boeraeve

foto: Cyr Mestdagh

**25 APRIL VAN 0900 TOT 23059:
WAARNEMINGSCONTEST 2015**

Omdat een beetje gezonde competitie geen kwaad kan, heeft ook dit jaar elke afdeling op zaterdag 25 april 24 uur de tijd om te bewijzen hoeveel hummus het gegeten heeft van natuurstudie. Ook al denk je weinig kans te maken op de overwinning, plezier is sowieso gegarandeerd! Bovendien zijn er aantrekkelijke nevenklassementen, zoals 'beste van je provincie' of 'meeste ini's in actie'. Trek dus gerust eens aan de mouwen van je afdelingsbestuur om iets op poten te zetten! Al drie jaar op rij wordt deze wedstrijd met glans gewonnen door afdeling Taxandria. Kwatongen miskenden steeds hun inzet en kennis en schreven de overwinning toe aan hun enorme natuurgebieden. Vandaar doen de Taxandrianen het komende editie zonder de goeie stukken. Wie verslaat hen nu?

foto: Willem Van Echelpoel

NATUURBEHEER

NUTTIGE NATUURTUINEN

door Simon Schowanek

EEN BUNZING KRIJPT DOOR HET hoge gras, een hazelworm vlucht weg onder een takkenwal. Op zwoele zomernachten hoor je egels knorren en overdag vliegen vlinders en bijen af en aan. Doet dit je denken aan het klassieke Vlaamse gazon? Niet echt? Nochtans is het met enig werk perfect mogelijk om deze brok biodiversiteit in je tuin te krijgen! "Natuur in een tuin?", hoor ik sommigen al zeggen. "Zijn tuinen niet enkel bewoond door gipsen kabouters, monotome grasmatten en exotische sierplanten? Zijn er niet een heleboel natuurgebieden waar JNM'ers zich veel nuttiger kunnen maken?"

Natuurtuinen zijn tuinen die je op een ecologische wijze beheert, een miniatuur natuurgebied als het ware. Bovendien zijn tuinen belangrijker dan je zou verwachten op het eerste zicht. Eén op twee Belgen heeft een eigen tuin. Concreet wil dat zeggen dat 554977 Belgen zich in 2013 eigenaar van een tuin mochten noemen. Als je dan bedenkt dat de gemiddelde Belgische tuin een grootte heeft van 261,8 m² en je vermenigvuldigt deze getallen

dan kom je uit op bijna 1453 km² aan tuinen oftewel, bijna 5% van het land. Een serieuze lap grond, meer zelfs dan het oppervlak aan natuurreservaten. Mocht heel deze oppervlakte als een natuurgebied worden beheerd zou dat een gigantische boost voor onze Belgische natuur betekenen.

Zelfs als niet elke Belgische tuineigenaar besluit om z'n tuin te vergroenen kunnen individuele natuurtuinen al een enorme hulp zijn. Ze kunnen voor heel veel planten en diersoorten namelijk fungeren als "stepping stones". Dit zijn groene eilandjes in een zee van beton, gemaaide gazons en asfalt. Ze geven dieren en planten de kans om even tot rust te komen en voedsel te zoeken als ze op doortocht zijn van het ene natuurgebied naar het andere.

Stepping Stones zijn groene eilandjes die gebruikt kunnen als rustpunt worden door soorten op doortocht van het ene naar het andere natuurgebied. Hiermee geven ze planten en dieren de mogelijkheid om te migreren naar stukken waar ze anders nooit zouden geraken.

Bovendien vormen tuinen een ideale leerschool waarop iedereen z'n eigen beheerexperimenten kan loslaten. Tuinen zijn algemeen beschikbaar en bovendien kan je wroeten en ploegen in je tuin zoals je zélf wilt (zolang de mama en de papa het toelaten uiteraard). Redenen genoeg dus, zo vindt de BWG, om natuurtuinen dit jaar wat extra in de bloemetjes te zetten (no pun intended). Daarom vind je hier enkele tips om je tuin te eco-pimpen!

Planten

Maak 1 hoekje in je tuin vrij en maai het 2 keer per jaar. De beste periodes zijn in juni en september, als het enige tijd droog is geweest. Het maaisel voer je daarna af naar een composthoop of -vat. Hierdoor verliest de bodem nutriënten en krijgen ook iets minder algemene soorten een kans om zich te vestigen. Het probleem bij de meeste Vlaamse gazons is immers dat ze overbemest zijn (te veel nutriënten bevatten) en te vaak gemaaid worden. Hierdoor worden enkele soorten heel dominant. Als je nutriënten weghaalt en het maaieregime wijzigt krijgen ook de andere planten een kans om te groeien.

Vele planten zullen sneller terugkeren dan je voor mogelijk acht, zeker als je het beheer enkele jaren volhoudt! Bemest

het grasland niet, anders is al je werk voor niks geweest! Hou er ook rekening mee dat meststoffen ook via het grondwater kunnen verplaatsen. Meststoffen van verderop in je tuin kunnen dus ook in je grasland terechtkomen.

Lijkt een grasland onderhouden je teveel werk? Dan kan het aanplanten van enkele bomen en struiken al heel wat wonderen doen. Kies bij voorkeur voor inheemse soorten die vruchten of zaden dragen zoals eik, lijsterbes, hazelaar, vlier, beuk...

Insecten

Als de plantdiversiteit terugkomt komen insecten vrijwel vanzelf. Vooral voedselplanten zijn belangrijk voor hen. Dan zijn met name nectarrijke bloemen een slimme keuze! Vlinders, bijen, zweefvliegen, sommige kevers, hommels... Allen zijn ze verzot op deze heerlijke suikerbron! Als je je grasland verarmt steken veel van deze bloemen vanzelf weer de kop op. Bovendien kan je bij Natuurpunt zadenpakketten kopen met daarin zaden van lokale, nectarrijke bloemen. Deze kunnen het proces een beetje versnellen en deze passen perfect in je grasland!

Hoe er rekening mee dat als je een

grasland voor insecten wilt beheren je best hier en daar een paar strookjes gras kan laten staan tijdens het maaien. Als je maait verwijder je immers niet alleen plantmateriaal, maar ook alle insecten die zich op dat moment in de vegetatie bevinden. Langs de andere kant, als je niet maait, wordt de vegetatie ingeschikt voor de insecten en verdwijnen ze alsnog. Het is dus een beetje een kwestie van een evenwicht zoeken tussen maaien en niet maaien. Daarom doe je best aan gefaseerd maaien: Dat betekent dat je nooit het hele perceel maait, maar best hier en daar een stukje gras laat staan. Daarin blijven de immobiele poppen en larven leven, en kunnen meer beweeglijke insecten toevlucht zoeken tijdens het maaien. Zorg ervoor dat je de stukjes elk jaar afwisselt! Anders verdwijnen daar de nutriënten niet! Ook het aanplanten van enkele bes- of zaaddragende struiken kan vele insecten helpen in het voorzien van voedsel en beschutting.

Vogels

Vogels zijn al bij al een redelijk makkelijke groep om naar je tuin te krijgen. Vanwege hun vleugelige levenswijze, verspreiden ze zich makkelijk over grote afstanden en weten ze je tuin meestal snel te vinden, zeker als er voldoende

eten te vinden is. Als je er voor zorgt dat er veel insecten in je tuin komen (zie insecten), volgen de insectenetende vogels meestal vanzelf. Voor zaad- en besseneters is het een goed idee om zaad- en vruchtdragende bomen en planten in je tuin te zetten(of te laten staan). Denk bijvoorbeeld aan distels, paardenbloem, kaardebol, braam, framboos... of ook bomen en struiken zoals eiken, hazelaar, beuk, lijsterbes, vlier, els of enkele fruitbomen (daar heb je zelf ook nog genot van!).

Vogels houden er ook van om een paar bomen, hagen of struiken in de buurt te hebben waar ze kunnen rusten of vluchten in geval van gevaar. Een haag of een boom in de buurt kan dus geen kwaad! Bovendien biedt zo'n boom of struik voor heel wat vogels een ideale nestgelegenheid.

Beginnen die groene vingers al te jeuken? Dient je tuin dringend eens onder handen te worden genomen? Stay tuned, want binnenkort ga je zeker meer te horen krijgen over natuurtuinen! Of stuur een mailtje naar BWG@jnm.be

Bronnen:

(OIVO 2012, De Belg en zijn tuin)

DE WAARHEID ACHTER KATOEN

door Sien Van Looveren

EEN DAGJE SHOPPEN levert vaak een berg nieuwe leuke kleren op, maar heb je al eens nagedacht over de impact van je nieuwe outfit? Gelukkig zijn er genoeg alternatieven zodat je na het lezen van dit artikel wel nog kleren aan je lijf wilt dragen.

Vooraleer een kledingsstuk in de winkel belandt, heeft het al een reeks productiestadia doorlopen. Het verhaal begint bij de katoenproductie. Katoen is meestal de basis voor het maken van kleding. De grootste producent van katoen wereldwijd is China. De productie vraagt veel chemische bestrijdingsmiddelen en water dat bovendien dikwijls al schaars is waar men katoen produceert. Daarnaast komt nog dat er vaak kinderen worden ingeschakeld in de teelt.

Wist je dat er voor de productie van 1 jeans gemiddeld 325 gram pesticiden gebruikt zijn?

De teelt van katoen vraagt maar liefst 25% van het insecticidenverbruik wereldwijd.

Dat is meer dan eender welk ander gewas. In sommige landen wordt er wel tot 40 keer per jaar gesproeid. Bovendien wordt er door twee derde van de landen die katoen produceren chemicaliën gebruikt die door de Wereldgezondheidsorganisatie tot de categorie 'gevaarlijk' behoren: gevaarlijk voor water, bodem, lucht en ook voor de arbeiders. De intensieve katoenteelt (meteen hoge input van chemicaliën) put de landbouwgrond uit en maakt ze onvruchtbaar. Dit heeft als gevolg dat er steeds meer kunstmest nodig is. Daarnaast worden om het plukken te vergemakkelijken planten eerst met een ontbladeringsmiddel behandeld.

Wist je dat er voor de productie van 1 jeans 10.000 liter water nodig is?

Een groot deel van de katoenteelt vindt plaats in klimaatzones die niet optimaal zijn voor de plant, namelijk daar waar het te droog is. Dit zorgt ervoor dat irrigatie noodzakelijk is om katoen te kunnen telen. Deze grootschalige irrigatie zorgt voor een uitgeputte watervoorraad in vele landen. In Oezbekistan is de uitdroging van het Aralmeer een heel bekend voorbeeld. Door onttrekking van water van aanvoerende rivieren ten behoeve van de katoenteelt, bestaat dit enorme zoetwatermeer ondertussen half uit een zoutwoestijn en half

uiteenaantal zoutwatermeren. De uitdroging van dit meer wordt gezien als een van de grootste milieurampen van deze tijd. Door de katoenteelt zijn er ook veel giftige stoffen in het meer terechtgekomen. Er worden zoutkorsten gevormd die gif bevatten door de opdroging. Via de wind worden deze giftige stoffen verspreid. Er werden al sporen van deze giftige stoffen in het bloed van Antarctische pinguïns gevonden!

ER WERDEN AL SPOREN VAN DEZE GIFTIGE STOFFEN IN HET BLOED VAN ANTARCTISCHE PINGUÏNS GEVONDEN!

Ecologische alternatieven

Biologisch katoen

Het telen van biologisch katoen gebeurt zonder chemicaliën en genetisch gemanipuleerde planten zijn verboden. Dat vermindert de druk op het milieu

aanzienlijk. Biologische bemesting gebeurt met plantaardig en dierlijk afval. Wisselteelt, plukken met de hand en een geïntegreerd pestmanagement zijn andere belangrijke kenmerken. Door af te wisselen met andere gewassen blijft de bodem gezond. Daarom wordt biologische katoenteelt vaak gecombineerd met vee- en groenteteelt. Hierdoor wordt de bodem meer bedekt verdampt er minder water. 0,76% van de katoenteelt is biologisch. Tegenover 2008 is de biologische katoenproductie met 20% gestegen. Ook al worden er tijdens de teelt minder chemische stoffen gebruikt, voor het kleuren en afwerken zijn er nog steeds veel toxische middelen nodig. Er is ook nog steeds veel ruimte, water en energie voor nodig.

Gerecycleerd katoen

Katoen van afgedragen kleding of snijafval kan gerecycleerd worden tot nieuwe kleren. Hierbij wordt het katoen verscheurd tot vezels en de herwonnen vezels worden gemixt met andere vezels, afhankelijk van het gewenste product. Die vezels worden opnieuw

gesponnen tot garen. Naast het gebruik voor nieuwe kledij wordt katoen ook gerecycleerd voor poetsdoeken, matrassvulling en hoogwaardig isolatiemateriaal. Omdat kledij per kleur gesorteerd wordt, moet het achteraf niet opnieuw geveerd worden. Dit voorkomt het gebruik van een hoop chemische stoffen en energie die voor de kleuring van katoen nodig zijn.

Hennep

Hennep, *Cannabis sativa*, is dezelfde plant als Marihuana. Er zijn zo'n 2000 variëteiten bekend waarvan vele ongeschikt zijn als drugs. Hennep is een van de oudste planten gebruikt door de mens. In 8000 voor Christus werden maakte men al kledij met hennepvezels! Later werd het ook gebruikt voor het maken van touw en papier. In het verleden is hennep verbannen enkel en alleen omdat het een te grote concurrent was voor de houtindustrie en voor synthetische vezels zoals plastic. Deze industrie beweerde dat marihuana een probleem was voor de samenleving. Het zou de zwarte bevolking

agressief maken. In 1937 werd dan door het Amerikaanse parlement de hennep teelt in Amerika verbannen. In Europa werd het telen van hennep niet verboden, maar was de concurrentie met synthetisch plastic te groot. De mogelijkheden met hennep zijn enorm. Er kunnen meer dan 30000 producten mee geproduceerd worden. Van papier, plastic, bouwmaterialen tot voedsel, cosmetica, biobrandstof en textiel. Hennep kan ook gebruikt worden om afvalwater te zuiveren. Het wordt bijvoorbeeld in Chernobyl gebruikt om nucleaire vervuiling in de grond op te ruimen. Hennep is een betere grondstof voor textiel dan katoen omdat het twee keer zo snel groeit. Hierdoor kan er meerdere keren per jaar geoogst worden. Hennep heeft weinig tot geen chemische bestrijdingsmiddelen nodig omdat het weinig last heeft van insecten en de plant op een natuurlijke manier de groei van onkruid voorkomt. Onkruidbestrijding is dus onnodig. Daarnaast heeft hennep weinig water en kunstmest nodig. De wortels gaan diep in de grond zodat de plant zeer

geschikt is om op allerlei bodems geteeld te kunnen worden en erosie wordt zo tegengegaan. Een monocultuur van hennep zou ook betere voorwaarden scheppen voor de biodiversiteit dan een monocultuur van een ander gewas. Per hectare levert het twee tot drie keer meer vezels dan katoen. Kleding gemaakt van hennep voelt bovendien zacht, valt soepel en het is steviger dan katoenen kleding. Het gaat 3,3 keer zo lang mee als kleding van katoen. Het nadeel van hennep is dat de stof vaak stug is waardoor het nabewerkt moet worden. Een andere optie is het te mengen met biokatoen waardoor de stof zacht aanvoelt en sterker is dan katoen. Hennep neemt ook minder snel geurtjes en vlekken op dan katoen, waardoor het minder gewassen hoeft te worden. Kledij van hennep wassen kan op 30 graden, hoeft niet in de droger en ook strijken is niet nodig. Bovendien is hennep van nature bestendig tegen motten! Niets dan voordelen blijikbaar!

Soja

Net zoals zijde en wol, bestaat soja uit eiwitten, maar voor het produceren van soja is er minder ruimte nodig. Dit komt omdat de sojavezels die gebruikt worden voor het maken van textiel het bijproduct van de productie van voedsel zijn. Sojatextiel neemt goed verf op. Hierdoor is er minder verf nodig.

Bovendien blijven de kleuren ook langer mooi. Kleding gemaakt van soja moet koud worden gewassen zonder wasverzachter omdat de stof al heel zacht is. Ze moet ook niet gestreken worden en krimpt niet.

Lyocell

Lyocell of beter bekend als Tencel, alsook de milieuvriendelijke viscose, wordt gemaakt van houtpulp. Een van de grootste bedrijven die lyocell produceert ligt in Oostenrijk en gebruikt energie afkomstig van gas en biomassa. De houtpulp is gedeeltelijk afkomstig van Europese beukenbossen die groeien op land dat ongeschikt is voor voedselproductie. Die bossen worden bovendien niet bemest of geïrrigeerd en zijn PEFC en FSC gecertificeerd. De opbrengst per hectare is vele malen hoger dan die van katoen. Viscose heeft een zeer toxisch oplosmiddel nodig. Bij lyocell gebruikt men een oplosmiddel dat voor 98% herbruikbaar is. Er zijn ook minder stappen in het productieproces zodat er minder chemicaliën nodig zijn. Lyocell is wordt chloorvrij gebleekt en is volledig biologisch afbreekbaar. Het productieproces van lyocell is relatief het milieuvriendelijkst van alle natuurlijke vezels, maar het gebeurt dat fabrikanten van stoffen het garen chemisch behandelen om het beter te

kunnen verven. De productie kost ook veel energie doordat de pulp onder hoge druk moet worden gehouden. Daardoor is het duurder dan katoen. Kleding gemaakt van lyocell is zeer zacht en sterk. Het absorbeert zweet vanaf de huid waardoor bacteriën geen kans krijgen om er een luchtje aan te geven. De stof droogt snel en houdt je warm in de winter en koel in de zomer.

Tweedehands

Hoewel het telen van hennep, soja of lyocell veel milieuvriendelijker is dan katoen, blijven er grond, energie en chemische stoffen nodig voor de verwerking en kleuring. Bovendien dragen veel mensen hun kleding niet tot ze versleten is omdat er telkens weer nieuwe modetrends opduiken of mensen hun kleren snel beu zijn en graag iets nieuws kopen. Vaak kopen mensen kleding die ze uiteindelijk zelfs niet dragen. In tweedehandswinkels kan je dan ook vaak kleren kopen die niet of weinig gedragen zijn. Tweedehands is de manier om afgedankte spullen in de kringloop te houden. Organiseer eens een avondje kleren ruilen met vrienden of je kan natuurlijk ook kleding verstellen en zelf maken! Opties genoeg dus om 's morgens met een goed gevoel niet te weten wat aan te doen omdat je te veel kleren hebt.

NEON-ACTIE

OP DONDERDAG 9 OKTOBER werden er in 4 steden, door mee dan 100 jongeren, meer dan 100 neonlichten gedoofd.

Winkeliers kregen vriendelijke informatiebrieven in hun bus en een sticker op hun raam.

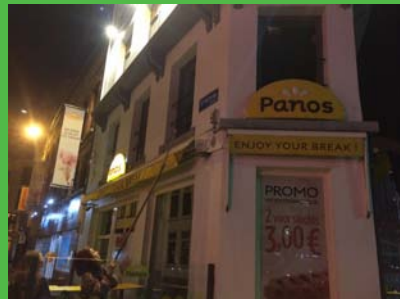
In Antwerpen werd dat niet door iedereen gesmaakt. Zo verscheen er de volgende dag een artikel in de krant waarin we als ecoterroristen bestempeld werden door Unizo, de organisatie voor zelfstandigen. Hoewel we helemaal niets vernield hadden en enkel een ludieke actie voerden om winkeliers bewust te maken over de energieverspilling van hun neonlampen, zag

Unizo de actie als vandalisme. Echter maakte een andere krant dit goed met de berichtgeving dat het om een 'ludieke actie' ging. Nachtelijke neonreclame produceert namelijk per meter 120 kg CO₂ per jaar, het equivalent van 4,5 bomen. Aangezien vele neonreclames vaak meerdere meters lang zijn, hebben ze een grote impact op het milieu. Ze zijn dus niet enkel nutteloos, ze verspillen ook massa's energie! En dat terwijl er een dreigend stroomtekort is deze winter... Gelukkig reageerden sommige winkeliers positief en bovendien werd een stok achtergelaten zodat de lichten elke avond, bij het sluiten van de winkel, zelf door de winkelier gedoofd kunnen worden.

NOT

HOT

HET BONDSSEC BARST!

EN DAAROM GAAN WE HET VERBOUWEN. JIJ KAN ONS HELPEN.
OVERTUIG JE OUDERS OF STEL ONS ZELF EEN BEDRAG TER BESCHIKKING
VIA CROWDFUNDING. SURF NAAR WWW.JNM.BE/SOCROWD EN ONTDEK HOE!

VOORWOORD

*Ini**de (m/v) [-s]**1 een wezen tussen de 12 en 15 jaar**Zo knap als een ~ heel mooi**Als de ~ de mond opent, leiding wees op uw hoede pas op voor de mooie praatjes van ini's ze kunnen je zo terug naar je pubertijd zappen**Een ~ knipt wel zijn nagels, maar niet zijn haren een ini houdt zijn aangeboren karaktertrekken onder alle omstandigheden**2 figuurlijk slim, sluw, berekenend iemand: het is een slimme ~**3 beerput van een ini: een leuk boekje vol teksten en zomerherinneringen*

Zo nu jullie weten wie jullie zijn! Welkom. Ik heb jullie gemist... nee dat is niet waar, want ik heb velen van jullie deze zomer en ook in september gezien. En, ooh, wat deed dat mijn hartje goed. Jullie mondjes vol blokjes, jullie wilde haren, coole verhalen en sappige grappen! Doen we dat nog eens? Ik stel voor van wel! En als je niet wil... nou, pech gehad! Je moet wel, want al je vrienden gaan ook mee en ik heb je mama gebeld en ze zei dat het goed was. En ook je papa vertelde me dat het okay was. Hiii

Ik zie jullie graag!

Véél liefs en tot later,
Jullie Opperini

Iwiazof in beeld

Met foto's van
Anna van kersen
Roselien Germonpre
Aeneas Peeters
Jakob Vandevoorde

GEEF EENS een stom kerst cadeau dit jaar!

Want dat is leuk! En grappig!

Een
mandarijn
slak!

1 Oorstokje

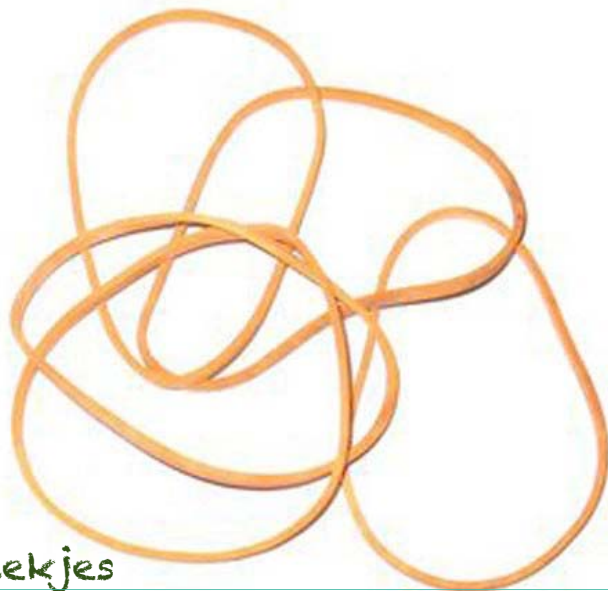
Een mug

Een tak
Met 9 bladeren

5
elastiekjes

WEDSTRIJD

Deze boom is saai! Kleur hem in, teken er dingen bij en maak een foto!

Misschien verschijnt jouw boom dan in de Euglena.

ini@jnm.be

DE *INI*

REDACTIE

GEZOCHT!

Kan je gedichten schrijven?

Kan je mooie foto's maken?

Kan je straffe verhalen verzinnen?
leuke recepten schrijven?

Kan je goed knutselen?

Kan je en weet je alles wat natuur is?

Kan je gewoon wat en wil je dat aan heel de wereld laten zien?

MAIL ONS, MAIL NU!

INI@JNM.BE

AANKONDIGINGEN

NATUURGEBIED ZKT KAMP

De Blankaart is een natuurreservaat van ongeveer 300 hectare. De grote oppervlakte en het feit dat de regio maar dunbevolkt is zorgen ervoor dat er heel veel werk is en een acuut tekort aan vrijwilligers. Bovendien is veel werk moeilijk te bereiken voor de beheerders en kan je het beter in je sandalen en zwembroek uitvoeren dan met laarzen. Een ideaal werkje voor JNM'ers zo denken wij! Daarom is het beheerteam van de Blankaart op zoek naar enkele koene JNM'ers die zich hier op willen smijten en die in augustus een werk- of werkstudiekamp willen organiseren in de Blankaart!

In ruil daarvoor biedt Natuurpunt jullie:

- een schitterende kampplek
 - dorstlessers tijdens de werken
 - werkmateriaal
 - veiligheidskledij
 - boottochtje met de fluisterboot
 - moddergevechten
 - zwempartijen
- en nog veel meer!

In de jaren '90 gingen er heel wat werkstudiekampen van JNM door in dit reservaat maar vandaag de dag is het gebied een beetje vergeten. Hoog tijd om daar verandering in te brengen! Qua natuurschoon heeft de regio flink wat te bieden: de voorbije jaren bood het een broedplek voor onder meer lepelaar, kleine zilverreiger, porseleinhoen, kwartelkoning en velduil.

Nog steeds op zoek naar een kampplaats? Begint het al een beetje te kriebelen? Stuur een mailtje naar BWG@jnm.be en wij brengen je in contact met het beheerteam van de Blankaart!

ZEELANDTOCHT

GEEN WINTER ZONDER ZEELANDTOCHT!

En daarom trekken we **zaterdag 7 februari** met een 50-tal Antwerpse JNM'ers opnieuw noordwestwaarts naar het prachtige Zeelandse landschap. We gaan op zoek naar vele eenden en ganzen, wat steltloperkes, roofvogels en wie weet zelfs ... een grijze zeehond! Winterzonnen bij blauwe hemel of 'uit u broek waaien' bij gierende wind en striemende regen: Zeeland is altijd genieten, dus zorg dat je erbij bent!

En wie weet zien we dit jaar wel een pinguïn! Een pinguïn?! Jaja, als we naar Zeeland trekken met **een volle bus** enthousiaste JNM'ers, vergezelt PAC Arnold ons verkleed als pinguïn.

Schrijf je als de bliksem in voor dit gekke avontuur bij Arnold Wittenberg (arnoldwittenberg@gmail.com). De busreis kost €13, gepast te betalen op de dag zelf.

Waar?

- > 6u20 aan Verhoeven busreizen in Rijkevorsel (Oostmalsesteenweg 176)
 - > 7u aan station Herentals
 - > 7u45 aan station Antwerpen-Berchem
- Terug rond 18.45u of 19u30, op de respectievelijke vertrekplaatsen.

Voor wie? Gewone leden en ini's

Inschrijven? Verplicht!

KOERS+AV+FUIF

Ahoi Landrotten

Boodschap in een fles voor jullie, van de piraten der binnenwateren: Onderstebovenschelde!

Graag willen wij jullie al een beetje warm maken voor de koude duik die jullie gaan nemen in onze afdeling, die ergens in het frisse voorjaar zal plaatsvinden. Best dat de wegpiraten onder jullie hun borst alvast natmaken, en hun kuitens insmeren, voor de Koers & AV op ons grondgebied. Balancerend op jullie stalen ros tussen de Vlaamse Ardennen en de Schelde zullen jullie, hopelijk blijven de beste stuurlui dan ook aan wal!

Daarna mogen jullie, volgens de gouden traditie, een prettige vergadering en een vettig feest verwachten. Spetterende tijden komen jullie tegemoet, we zetten alle sluizen open!

Wij verwachten jullie op 21 maart 2015 te Oosterzele. Je kan naar het station van Scheldewindeke treinen/trainen, of mee komen met de fietskaravaan vanuit Gent! Wij heten jullie welkom with a bottle of rum and a yo-ho-ho!

Wie komt fietsen op dit stalenros krijgt een extra prijs!

Neem jouw persoonlijke supporters mee die ervoor zullen zorgen dat jullie winst met een groot feest gevierd zal worden.

Groetjes,

Uw Ondersteboventeam!

IN ZUID-FRANKRIJK staat een huis, afgewerkt met rode luiken, omgeven door platanen en bevolkt door een allegaartje van mensen, waaronder ikzelf. Dat laatste met dank aan de gulle schenkers van de Europese Commissie, die ook in tijden van budgettaire discipline internationale uitwisseling graag een financieel duwtje in de rug geven. De geest van Keynes moet dan toch nog ergens ronddwalen aan het Schumanplein, of het moet zijn dat de café- of luchtvaartsector een performante lobby heeft, want feit is dat die beurzen in de vorm van alcohol en snoepreisjes, vastgelegd op social media en vergezeld van #erasmus, meteen weer uitgegeven worden en zodoende de economie aanzwengelen. Maar dat is niet het punt.

Eén van de kleurrijke personages in de microkosmos die dat huis is, heet Bruno: een jaar of 55, freelance fotograaf, bijklussend als lay-outer en tussendoor componist van elektronische klassieke muziek – een niche waarbij veganisme zo ondraaglijk mainstream wordt dat je prompt een cordon blue met bearnaise en gratin dauphinois zou bestellen. Nu heeft een wat schimmig verleden er toe geleid dat Bruno overhoop ligt met eigenares Dorothee en bij uitbreiding met de andere huurders, Muriel – een notoir communiste – voorop. Het dwingende verzoek om het huis te verlaten werd door Bruno beantwoord met een advocaat en een proces, dat hij vervolgens verloor. Die nederlaag werd doorgespoeld met een beroep dat nog steeds aan de gang is. Intussen gaat de Koude Oorlog verder, compleet met provocaties, escalatie en détente. Haar eigen raketten crisis beleefde ze zo'n maand of vijf geleden, toen Muriel met twee goed gerichte halen van een keukenmes de banden van Bruno's mountainbike moet hebben stuk gestoken. Het verklaart waarom die laatste steevast vier trappen met de fiets op de schouder aflegt, helemaal tot in zijn kraaiennest op de hoogste etage. Misschien trouwens een ideeetje voor Peter Mertens om de Porsche van Bart De Wever eens onder handen te nemen?

Veel recenter vond een tweede, weliswaar

iets mildere, escalatie plaats. Misschien had de aanhoudende lieve vrede zijn waakzaamheid verslapt, of was het de komst van nieuwe spelers (een andere huisgenoot en mezelf)? Feit is dat Bruno, geïnspireerd door een vals gevoel van veiligheid, een bord eten in de koelkast in de keuken had gezet. Muriel bekende later dubbel van het lachen dat ze er de inhoud van een half vat zout over had uitgestort.

Mijn verhaal is op dit punt onvolledig, in de zin dat het een beeld oproept van unilaterale agressie en pestgedrag. Dat klopt niet helemaal. Ook Bruno gaat de strijd aan. Zijn tactiek is die van de guerrilla, geleend van de Vietcong maar – o ironie – nu tegen een communiste gericht; gekenmerkt door vindingrijkheid en verrassing, uitgevoerd met niet aflatende toewijding en volharding. Omdat Bruno goed begrepen heeft dat there's no such thing as a free lunch, poogt hij de eigenares financieel te treffen. Met de creativiteit van de artiest bedient hij zich daarvoor van allerlei instrumenten die zijn pad kruisen: de oven, de wasmachine, de warmwaterkraan, lichtschakelaars. Ze moeten continu draaien en liefst nog op de hoogste stand, in dienst van één t-shirt of een allang gesmoorde kip, van de kwaadheid of de Kunst. Als een langgerekte theatrale performance van de ready-mate artiest, verschoppeling van de maatschappij, blijven de machines gaan. De hoogovens van Cockerill zijn er niets bij. Licentiaten geschiedenis zullen onze achterkleinkinderen vertellen dat de Derde Industriële Revolutie in een buitenwijk van Aix-en-Provence van start is gegaan.

“ ALS MEN WEIGERT TE LUISTEREN, DOE DAN EEN BRUNO.

Maar voor wie het zich stilaan zou gaan afvragen: ook vandaag heeft dit verhaal, dat volgens sommigen eerder geschikt zal lijken voor de Story, een relevantie. Daar kom ik nu op. Ik voer Bruno hier namelijk niet op als

clown, maar wel als inspirerend voorbeeld. Dat mag – moet – op het eerste gezicht natuurlijk verbazing wekken. Je hoeft heus niet te denken aan Doel 4, verschrikkelijke droogtes of het strategisch belang van de Mosuldam om te weten hoe verwerpelijk die wasmachinestrategie is. Ik pieker er zelfs over of ik niet heul met de vijand wanneer ik 's avonds James Cotton door de boxen speel, want het is nu eenmaal Bruno die me – op zoek naar bondgenoten in het spel der allianties? – de cd uitleende. Evenmin heeft deze schriele verschijning het charisma van Che Guevara, Martin Luther King of Hitler (of is dat te aangebrand?) om als volksheld op te treden. Het is echter een feit dat deze man, outnumbered, onderdrukt en slachtoffer van heel wat onaangenaams, onvermoeibaar tegen de schenen van zij die hem dit vermeende onrecht aandoen blijft schoppen. Strijdend met de wapens die hij heeft, de fiets inmiddels tweemaal daags tot twee hoog op de schouder en met een advocaat onder de arm. Om toch maar niet op te geven.

Zo'n instelling kunnen we vandaag meer dan ooit gebruiken. In een samenleving, in een wereld die op zoek moet naar oplossingen voor ongeziene uitdagingen, is het debat vaak verhit. Dat is een ongelooflijke zegen. Het is zoals De Morgen-journalist Bart Eeckhout het een paar weken geleden stelde, naar aanleiding van vakbondsacties en de decibels van Onkelinx: de democratie aan het werk. Hierbij een warme oproep om ze, geheel in de revolutionair-industriële geest, te laten werken als nooit tevoren. Klop gerust overuren, want ik geloof dat het nodig is.

Als het overleg op de helling komt, doe dan een Bruno. Als men weigert te luisteren, doe dan een Bruno. Als men simpelweg de fundamenteel foute keuzes maakt, doe dan een Bruno. Al kappen ze nog 100 zoutvaten over ons heen, doe een Bruno – dan zéker.

Als ze besparen op jeugdwerk, cultuur en openbaar vervoer, laat de warme kraan gerust een dagje stromen. Als ze de miljoenen wasmachines van de wereldwijde Wash for the Climate negeren, zullen we in Parijs eens een stevig kippetje gaan braden.

BELGIE - MAROKKO TER LAND TER ZEE EN

WAT IS DE KLIMAATIMPACT van een verre reis? Dat vroegen wij ons, als oude sokken, af na ons verblijf in Marokko. Vooral de uitdagende terugreis bezorgde ons de motivatie om het eens uit te zoeken.

De klimaatimpact van een verre reis

In september 2013 vertrokken we op reis naar het veelbelovende Marokko. De tot de verbeelding sprekende historische steden, het woeste Atlasgebergte met talloze zeldzame en prachtige vogels en de schitterende woestijngebieden lonkten. Bovendien kon een neef die in Rabat woont ons over de eerste cultuurshocks helpen. Als bewuste jongeren probeerden we de CO₂-afdruk van onze reis enigszins te beperken. Het leek vanzelfsprekend om het vliegtuig als reismiddel te vermijden. Openbaar vervoer bleek echter snel niet ideaal, gezien onze beperkte reistijd. Bovendien was het vliegtuig een stuk goedkoper dan de combinatie van trein/tram/bus en boot. We besloten de kerk in het midden te houden: een enkeltje vliegen en terugkeren over land. We werden niet alleen voor gek verklaard, we kregen ook kritische vragen: "Is dat nu werkelijk zoveel duurzamer?" of "De ferry is toch ook vervuילend?". Genoeg motivatie om de rekenmachine te nemen.

De heenreis

We vertrokken uit Gent met trein en bus naar de luchthaven van Charleroi. Daar namen we het vliegtuig richting Rabat. De heenreis kostte 84 euro en duurde 7 uur. Onze "green seat" beloofde ons een "milieuvriendelijke" vlucht.

Marokko

Marokko stelde niet teleur (zie foto). De natuur is prachtig en gevarieerd: van de besneeuwde toppen van de hoge Atlas, over de zandwoestijnen in het Zuiden tot de groene heuvels van de Midden-Atlas... De zalige, lange en eenzame bergwandelingen waren puur genieten. De reis was voornamelijk gericht op natuur- en cultuurbeleving. Toch mocht onze vogellijst er wezen met o.a. Levaillants specht, Barbarijse valk en witkruin- en roodstuitapuit. De steden en de cultuur waren al even sprookjesachtig: de kleurrijke soeks en kleine straatjes van Marrakesh doen ons nog steeds wegdromen. Het contact met de lokale bevolking was soms moeilijk. Het beeld van op geld beluste en toeristen aanklappende inwoners werd jammer genoeg vaak bevestigd. Weinig ontspannend, zeker in de steden. Gelukkig konden we af en toe tot rust komen bij onze plaatselijke (Belgische) contacten.

De terugreis

Op de terugweg wilden we zo ecologisch mogelijk reizen en onderweg enkele bezienswaardigheden meepikken. Daarom kozen we kozen we voor verschillende transportmiddelen en tussenstops. Vanuit Rabat vertrokken we naar het noorden van Marokko om de oversteek te maken naar Spanje en verder te trekken over land.

Meer concreet namen we de trein van Rabat naar Asilah, een vissersdorpje in het noorden, waar we nog van een dagje strand genoten. Daarna volgde rit per minibus naar Tanger

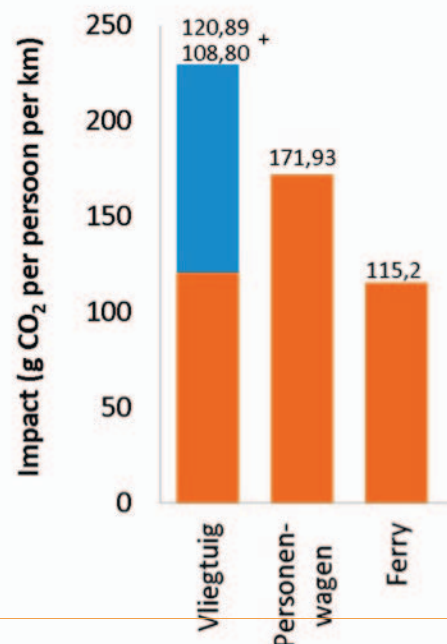
centrum, een grotere bus naar de haven, een ferry naar de Spanje, een bus naar Malaga en een lawaaierige, oncomfortabele nachtbus naar Granada. Daar profiteerden we van twee dagen welgekomen rust bij het Alhambra, en terrasjes waar we, in tegenstelling tot de Marokkaanse theehuizen, nu wel een zalige pint konden drinken. Daarna reisden we met de nachttrein vanuit Granada naar Barcelona. Na een stadsbezoek vertrokken we al liftend naar Gent. Dit liep bijzonder vlot en ei zo na raakten we in een dag thuis: we strandden in Arras, Noord-Frankrijk, waar we de nacht doorbrachten in onze tent op enkele honderden meters van een tankstation. De volgende dag pakten we vlot de laatste horde naar Gent.

Onze terugreis kostte ons in totaal €122 en 40 uur effectieve reistijd, tijd en geld voor overnachtingen en tussenstops niet meegerekend (hoewel dit onvermijdelijk was).

De klimaatbalans

Na de reis zochten we de wetenschappelijke CO₂-gegevens per km op voor de verschillende transportwijzen. We kwamen

Klimaatimpact v

– BELGIE: IN DE LUCHT

door Hanne Van Beneden en Pieter Vangansbeke

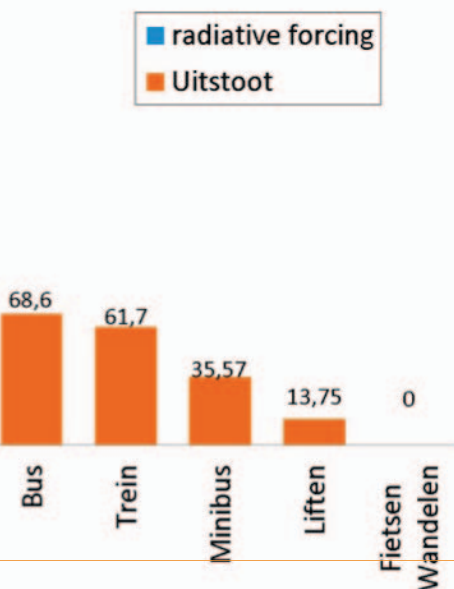
tot de conclusie dat het allemaal zo eenvoudig niet ligt. De verschillen tussen studies zijn groot en het onderzoek is nog in volle ontwikkeling. Bovendien spelen per berekening parameters mee die voor een heel andere CO₂-balans kunnen zorgen.

Zo is de uitstoot van een vliegtuig, trein of auto vrij constant, los van het aantal passagiers dat meereist. Als je alleen in een trein zit, is die per km veel milieuvriendelijker dan een vliegtuig waar je met 300 passagiers in zit. In onze berekening zijn we uitgegaan van een gemiddelde bezettingsgraad.

Een tweede belangrijke nuance is wat er allemaal in de CO₂-balans verrekend wordt. Dit kan de directe uitstoot zijn door fossiele brandstofverbranding, maar ook de indirecte uitstoot van het transport en de productie van de brandstof het voertuig. We berekenden enkel de directe CO₂-uitstoot.

Een derde nuance is het type en de leeftijd van het vervoersmiddel, waarbij we telkens rekenden met een gemiddelde.

van transportmiddelen

Een vierde nuance is het verschil tussen CO₂-klimaatimpact en de werkelijke klimaatimpact: bij een vliegtuig bedraagt de werkelijke klimaatimpact ongeveer 1,9 keer de impact door CO₂-uitstoot. Dit door de uitstoot op grotere hoogte en door veranderingen in het stralingsregime (zgn. radiative forcing). Deze correctiefactor hebben we in rekening gebracht.

	Stap	Van	Naar	Modus	Afstand (km)	CO ₂ (kg)	Kost (€)	Tijd (uur)
Heen	1	Gent	Charleroi	Trein	110	6,79	6,5	2
	2	Charleroi	Luchthaven	Bus	11	0,75	2,5	0,5
	3	Charleroi	Rabat	Vliegtuig	2513	577,22	75	4,5
Totaal heenreis						584,76	84	7
Terug	1	Rabat	Asilah	Trein	203	12,53	7	2
	2	Asilah	Tanger med	Minibus	77	2,74	9	1,5
	3	Tanger med	Algeciras	Ferry	33	3,80	25	1,5
	4	Algeciras	Malaga	Bus	154	10,56	16	2
	5	Malaga	Granada	Bus	119	8,16	25	2
	6	Granada	Barcelona	Trein	812	50,10	40	11
	7	Barcelona	Gent	Liften	1326	18,23	0	20
Totaal terugreis						106,13	122	40

Een laatste, kleine nuance is het feit dat er geen klimaatimpact van liften te vinden is in de literatuur. Hiervoor hebben we dus een eigen berekening gebruikt, gebaseerd op het verschil van de uitstoot van een passagierswagen met gemiddelde bezettingsgraad van 1,5 passagier en een nieuwe bezettingsgraad van 2,5 passagiers. Het aandeel van de lifter hierin is dus heel klein, maar dit lijkt ons correct omdat de auto ook zonder de lifter hetzelfde traject zou afleggen.

De resultaten van het aantal gram CO₂ per persoon per km hebben we uitgerekend op basis van de gegevens uit een rapport van DEFRA en staan weergegeven in de figuur. De berekening voor onze reis met de totale uitstoot voor elk deeltraject en onze totale reis is te vinden in de tabel. De totale klimaatimpact van de heenreis komt op 577,22 kg CO₂ per persoon, de terugreis heeft een veel lagere klimaatimpact van 106,13 kg CO₂ per persoon. Ter vergelijking: het totale energieverbruik van een gemiddelde Belg

(dus met grote voetafdruk) voor mobiliteit en thuisenergieverbruik bedraagt jaarlijks 6,8 ton CO₂. Door heen en terug te reizen naar Marokko hebben wij dus elk een tiende van dit jaarlijkse energieverbruik gependend. Hadden we heen en terug gevlogen, was dit zelfs bijna een vijfde!

Duurder, trager, lastiger en ... leuker

Onze terugreis was, zoals blijkt uit de vele tussenstops, een stuk trager en lastiger. Omdat we steeds goedkope tickets hebben gekozen en een groot stuk gelift hebben, was de terugreis niet veel duurder dan de heenreis. Het volledige traject doen per trein en bus zou pakken geld kosten. Toch was het een verrijkende ervaring om op deze manier terug te reizen van Afrika. Enerzijds omdat we heel wat mooie tussenstops hielden in Spanje, anderzijds omdat het een realistischer gevoel geeft van hoe onzinnig ver we op reis geweest zijn.

Wij zijn er ons van bewust dat een dergelijke reis haalbaar is voor avontuurlijke rugzaktoeristen, maar dat dit geen laagdrempelige manier van reizen is. Willen we duurzaam reizen promoten, dan zouden een stevige CO₂-taks op vliegtuigreizen en een betere en goedkopere organisatie van het openbaar vervoer stappen in de goede richting zijn. Meer vakanties dicht bij huis zijn nog de beste oplossing.

Een "CO₂-rantsoen" per persoon zou daarenboven, los van alle praktische bezwaren, een meer rechtvaardige oplossing zijn dan een CO₂-taks. Niet enkel rijken mogen het recht hebben om ver te kunnen reizen. In een rechtvaardige wereld zou iedereen evenveel mogen uitstoten: de draagkracht van één aarde. Binnen dat CO₂-rantsoen kan iedereen kiezen om ofwel veel biefstuk te eten, te motorcrossen of eens om de twee jaar een verre reis te maken... met de sneltrain?

CONTACT

HOOFDBESTUUR

Je vindt de contactgegevens van het Hoofdbestuur (HB) op www.jnm.be/hb.

AFDELINGEN

Vul je gemeente in op www.jnm.be/afdelingen en je komt terecht op de contactpagina van jouw afdeling. Vanop deze pagina kan je ook doorklikken naar de activiteitenkalender en de subwebsite van de afdeling.

SECRETARIAAT

Hier kan je terecht met administratieve vragen, bijvoorbeeld over je lidgeld.

Opgelet: wij zijn verhuisd!

Tarbotstraat 61E
9000 Gent
info@jnm.be
09/223 47 81

Elke werkdag open van 10u tot 12u30 en van 13u30 tot 17u.

Meer informatie over lidmaatschappen vind je op pagina 2. Je lidnummer vind je op de adressticker van dit tijdschrift.

JNM-WINKEL

Je kan al onze producten online bestellen op www.jnm.be/winkel.

Opgelet: wij zijn verhuisd!

JNM-verkooppunt bij Oxfam Wereldwinkel
Lammerstraat 16
9000 Gent
winkel@jnm.be
09/223 47 81

De winkel is open van maandag tot zaterdag van 10u tot 18u30.

